

ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ ՆԳՆ ԿՐԹԱՀԱՄԱԼԻՐԻ ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՃԳՆԱԺԱՄԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՈՒՄ

Լեոնարդ Պողոսյան

ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի միջազգային համագործակության
և հանրային կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ,
ՓԾ և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական ստորաբաժանման ընդհանուր
հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական առարկաների ամբիոնի անգլերենի
պայմանագրային դասախոս

DOI:10.61746/18292984-2025.2.27cmt-10

Համառոտագիր: Սույն հոդվածում քննության են առնվում ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի
փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական
ստորաբաժանումում անգլերենի դասավանդման հետ կապված
առանձնահատկությունները՝ շեշտադրելով արտակարգ իրավիճակներում հաղորդակցման
արդյունավետությունը, մասնագիտական տերմինաբանության յուրացումը և
տեխնոլոգիական միջոցների կիրառման դերը:

Հոդվածում ընդգծվում է այն միտքը, որ անգլերենի իմացությունը փրկարարի համար
գործնականում նույնացվում է մասնագիտական պատրաստվածության հետ, քանի որ այն
անմիջականորեն կապված է կյանքեր փրկելու, միջազգային գործընկերների հետ
հաղորդակցվելու և արագ արձագանքման գործընթացներում ներգրավվելու ունակության
հետ:

Բանալի բառեր՝ փրկարար ծառայություն, ճգնաժամային կառավարում,
մասնագիտական անգլերեն, հրամաններ և հաղորդակցություն, միջազգային
համագործակցություն, սթրեսային պայմաններում ուսուցում:

Ներածություն: Անվտանգային միջավայրը բնութագրվում է բազմաշերտ ու հաճախ
անկանխատեսելի ճգնաժամերով: Բնական աղետները, տեխնածին վթարները,
համաճարակները, տարածաշրջանային ռազմական բախումները և ահաբեկչական
սպառնալիքները ստեղծում են իրավիճակներ, որոնց դեպքում պահանջվում է արագ
արձագանք, ճշգրիտ որոշումներ և բարձրակարգ մասնագիտական պատրաստվածություն:
Այս համատեքստում փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ոլորտի
մասնագետների պատրաստումն ունի կենսական նշանակություն, քանի որ նրանց

աշխատանքի արդյունավետությունից կախված է ոչ միայն տվյալ երկրի, այլև տարածաշրջանի անվտանգությունը:

Նրանց մասնագիտական պատրաստվածության կարևոր բաղադրիչներից է օտար լեզուների, մասնավորապես՝ անգլերենի տիրապետումը: Անգլերենը վերածվել է համաշխարհային հաղորդակցման և մասնագիտական տեղեկատվության հիմնական լեզվի: Այն ծառայում է ոչ միայն որպես միջազգային համագործակցության գործիք, այլև հանդիսանում է տեխնիկական ուղեցույցների, գիտական հետազոտությունների, հրահանգների ու արձագանքման համակարգերի հիմնական լեզվական հիմքը: Այս փաստն անգլերենի դասավանդումը փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ոլորտում դարձնում է ոչ թե երկրորդական, այլ մասնագիտական հմտությունների անբաժանելի մաս, որը պայմանավորում է ապագա մասնագետների՝ միջազգային միջավայրում արդյունավետ գործելու ունակությունը:

Դասավանդման առանձնահատկությունները: Անգլերենի կարևորությունը ընդգծվում է այն հանգամանքով, որ փրկարարական գործողությունները և ճգնաժամային իրավիճակներին արձագանքման գործընթացները հաճախ իրականացվում են բազմազգ թիմերի կողմից: Այդ թիմերի անդամների միջև փոխհասկացվածությունն ու համակարգվածությունը հնարավոր են դառնում հիմնականում անգլերենի միջոցով: Նույնքան էական է նաև այն հանգամանքը, որ ոլորտում կիրառվող սարքավորումների և տեխնիկական միջոցների մեծ մասը ներկայացված է անգլերենով: Բացի դրանից, մասնագիտական զարգացման անբաժանելի պայման է համարվում միջազգային սեմինարներին, վարժանքներին ու գիտաժողովներին մասնակցելու ունակությունը, ինչը կրկին ենթադրում է անգլերենի բավարար իմացություն: Անվտանգային համակարգերի, վաղ ահազանգման և տեղեկատվական հարթակների լեզվական միջավայրը ևս անգլերենն է, ինչի պատճառով անգլերենի տիրապետումը գործնականում դառնում է կյանքեր փրկելու միջոց:

Մասնագիտական լեզվի դասավանդումն այս համատեքստում ձեռք է բերում առանձնահատուկ նշանակություն: Ի տարբերություն ընդհանուր անգլերենի ուսուցման, որտեղ շեշտը դրվում է առօրյա հաղորդակցության, քերականական գիտելիքների և ընդհանուր բառապաշարի վրա, փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական ստորաբաժանումում առաջնային է համարվում հենց մասնագիտական տերմինաբանության համակարգված յուրացումը: Ուսուցումը պետք է կառուցվի այնպես, որ ուսանողները կարողանան արագ և ճիշտ կողմնորոշվել արտակարգ իրավիճակներում, հաղորդակցվել թիմի մյուս անդամների հետ և անհրաժեշտության դեպքում ճշգրիտ ու հստակ զեկուցել իրավիճակը միջազգային գործընկերներին: Լավագույն մեթոդներից է

դերային խաղի մեթոդը, որը լսարանին հնարավորություն է տալիս նախապես բաժանված դերերին համապատասխան ընտրել տեքստը և տերմինաբանությունը¹:

Տերմինաբանական շերտի յուրացումը դասավանդման ամենաբարդ և ամենահիմնական բաղադրիչներից մեկն է: Այն ներառում է փրկարարական սարքավորումների անվանումները, հրահանգների ու հրամանների փոխանցման ձևերը, բժշկական առաջին օգնության բառապաշարը, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների հապավումներն ու անվանումները: Այս գործընթացը պետք է լինի աստիճանական. նախ յուրացվում է հիմնական բառապաշարը, ապա այն կիրառվում է իրական դեպքերի մոդելավորման և գործնական վարժանքների ընթացքում:

Դասավանդման արդյունավետ մեթոդաբանությունը: Անգլերենի դասավանդման արդյունավետությունը կախված է նաև ընտրված մեթոդաբանական մոտեցումներից: Դասավանդման գործընթացը պետք է հիմնվի ինտերակտիվ մեթոդների վրա՝ ընդգրկելով դերային խաղեր, թիմային վարժանքներ, տեսանյութերի վերլուծություն և կիսապաշտոնական հաղորդակցության ձևեր: Այս մեթոդները թույլ են տալիս ուսանողներին ոչ միայն տեսականորեն յուրացնել լեզվական նյութը, այլև գործնականում կիրառել այն արտակարգ իրավիճակների մոդելավորման ժամանակ: Օրինակ, «briefing–debriefing» ֆորմատով վարժանքները նպաստում են հրահանգների և արձագանքների փոխանցման մշակմանը, իսկ միջազգային վարժանքների տեսագրությունների վերլուծությունը ուսանողներին հնարավորություն է տալիս համեմատելու տարբեր երկրների փորձն ու մոտեցումները²:

Ուսուցման անբաժանելի մասն է ինքնուրույն աշխատանքը: Ուսանողը պետք է հնարավորություն ունենա խորացնել մասնագիտական բառապաշարի իմացությունը, իրական դեպքերի վերլուծություն կատարել և անգլերենով պատրաստել զեկույցներ ու հաղորդագրություններ: Սա ոչ միայն նպաստում է լեզվական կարողությունների զարգացմանը, այլև ձևավորում է քննադատական մտածողություն, պատասխանատվության զգացում և մասնագիտական ինքնուրույնություն: Ինքնուրույն աշխատանքի համակարգային կիրառումը համապատասխանում է ինքնակրթության և հետազոտական մոտեցման սկզբունքներին:

Ժամանակակից կրթական գործընթացը անհնար է պատկերացնել առանց տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների: Անգլերենի դասավանդման գործընթացում ՏՏ գործիքների ներգրավումը բացում է նոր հնարավորություններ: Վիրտուալ սիմուլացիաները, առցանց հարթակները համատեղ աշխատանքի համար և միջազգային փորձի բազաները ուսանողներին տալիս են իրական միջավայրին մոտեցված

¹Տե՛ս <https://britannia-school.com/hy/role-playing-games-in-english-simulations-for-oral-practice/> (վերջին մուտք՝ 09.10.2025թ.)

²Տե՛ս <https://www.england.nhs.uk/signuptosafety/wp-content/uploads/sites/16/2015/11/briefing-de-briefing-essential-guide.pdf> (վերջին մուտք՝ 09.10.2025թ.)

պայմաններում գործելու հնարավորություն: Սա հատկապես կարևոր է այն սերնդի համար, որը մեծացել է թվային միջավայրում և սովոր է աշխատել ինտերակտիվ հարթակներում³:

Հոգեբանական գործոնները ևս մեծ դեր ունեն: Արտակարգ իրավիճակներում հաղորդակցությունը պետք է լինի արագ, հստակ և առանց ավելորդ բառերի: Ուսուցման ընթացքում անհրաժեշտ է ուսանողներին պատրաստել ոչ միայն լեզվական, այլև հոգեբանական առումով: Պետք է ձևավորվի ինքնավստահություն օտար լեզվով խոսելիս, կարողություն՝ կարճ ու հստակ արտահայտվելու, ինչպես նաև սթրեսակայունություն՝ հաղորդակցման գործընթացում: Սա կարևոր է, քանի որ ճգնաժամային իրավիճակներում յուրաքանչյուր բառ և յուրաքանչյուր հրահանգ կարող են վճռական նշանակություն ունենալ⁴:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ԱՄՆ-ում, Եվրոպայում և Ասիայում փրկարար ծառայության ուսումնական կենտրոնները վաղուց արդեն կիրառում են մասնագիտական անգլերենի ուսուցման հատուկ ծրագրեր: Հայաստանում այս գործընթացը դեռևս ձևավորման փուլում է, սակայն վերջին տարիներին նկատվում է դրական առաջընթաց: Միջազգային համագործակցության աճը, համատեղ վարժանքները և օտարերկրյա գործընկերների ներգրավումը նպաստում են այս ոլորտում նորարարական մոտեցումների զարգացմանը:

Անգլերենի դասավանդման առանձնահատկություններից մեկը փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական ստորաբաժանումում այն է, որ յուրաքանչյուր փուլում լեզվի ուսուցումը սերտորեն կապվում է կոնկրետ մասնագիտական ոլորտի բովանդակության հետ: Եթե միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ֆակուլտետներում ուսանողները ներգրավվում են դիվանագիտական գրագրության յուրահատկությունների, միջազգային մամուլի վերլուծության և քաղաքական տերմինաբանության ուսուցման գործընթացում, ապա փրկարար ծառայության ոլորտում շեշտադրումը կատարվում է արտակարգ իրավիճակներին բնորոշ բառապաշարի, հրամանների և հաղորդագրությունների կառուցվածքի, ինչպես նաև օպերատիվ հաղորդակցման մշակույթի վրա: Այստեղ ուսանողը ձեռք է բերում ոչ միայն լեզվական գիտելիքներ, այլև մասնագիտական կարողություններ, որոնք անմիջականորեն կապ ունեն գործնական գործունեության հետ. արտակարգ դեպքերի մասին զեկուցելու հմտություն, հրահանգների ճիշտ ընկալում ու փոխանցում, ինչպես նաև միջազգային գործընկերների հետ համագործակցելու ունակություն:

Ուսուցման արդյունավետությունը զգալիորեն բարձրանում է նոր տեխնոլոգիաների ներգրավմամբ: Համակարգիչների, պլանշետների, պրոեկտորների և համացանցային

⁴ Տե՛ս Բաբայան Ա., Իսրայելյան Ա., Օտար լեզվով բանավոր խոսքի ընկալման հմտությունների ուսուցման մեթոդական ուղեցույց /Ա. Բաբայան, Ա. Իսրայելյան: – Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2014թ., էջ 10:

հարթակների կիրառումը հնարավորություն է տալիս լսարանում ոչ միայն ուսումնասիրել միջազգային փորձից քաղված իրական դեպքեր, այլև դիտարկել արտակարգ իրավիճակների վարժանքների տեսագրություններ, լսել համաշխարհային ճանաչում ունեցող մասնագետների առցանց դասախոսություններ և քննարկել դրանք ուսանողների հետ: Այս մոտեցումը դասերը դարձնում է ավելի ինտերակտիվ և մոտեցնում է ուսանողին այն գործնական միջավայրին, որտեղ նա ապագայում գործելու է⁵:

Մասնագիտական եզրույթների ճշգրիտ թարգմանությունը ևս դասավանդման առանձնահատկություններից է: Փրկարար ծառայության ոլորտում անգլերենից հայերեն և հակառակը մասնագիտական բառապաշարի փոխանցումը հաճախ բարդանում է, քանի որ նոր եզրույթների մեծ մասը դեռևս չունեն հայկական հաստատուն համարժեք: Դասախոսներն ու ուսանողները հաճախ կանգնում են խնդրի առաջ՝ ինքնուրույն առաջարկելու թարգմանական լուծումներ, որոնք հետագայում կարող են դառնալ ընդունված գործածական տարբերակներ: Այս գործընթացը ոչ միայն նպաստում է լեզվաբանական ճշգրտությանը, այլև ձևավորում է ուսանողի ստեղծագործական և քննադատական մտածողությունը:

Ուսումնական գործընթացի մեկ այլ կարևոր առանձնահատկություն է կիսամյակային զեկուցումների և ներկայացումների պատրաստումը, որոնք սովորաբար վերաբերում են արտակարգ իրավիճակների իրական դեպքերի վերլուծությանը կամ միջազգային փորձի ուսումնասիրմանը: Դասախոսները պետք է հատուկ ջանքեր գործադրեն՝ բարձրացնելու ուսանողների կատարած զեկուցումների գիտական մակարդակը՝ խթանելով աղբյուրների բազմազան օգտագործումը, հղումների ճշգրտությունը և նյութի ներկայացման ակադեմիական մշակույթը: Սա ուսանողին ոչ միայն կսովորեցնի աշխատել մասնագիտական անգլերենով, այլև կվարժեցնի գիտահետազոտական հմտություններում, որոնք անհրաժեշտ են հետագա մասնագիտական և ակադեմիական գործունեության համար:

Ամփոփելով, կարելի է ասել, որ առկա են մի շարք մարտահրավերներ: Դրանց թվում կարելի է նշել ուսումնական պլաններում անգլերենի սահմանափակ ժամաքանակը, մասնագիտական պատրաստվածություն ունեցող դասախոսների պակասը, տերմինաբանության հայերեն համարժեքների բացակայությունը և սթրեսային միջավայրի մոդելավորման դժվարությունը: Այս խնդիրները պահանջում են համակարգային լուծումներ, որոնք կարող են իրականություն դառնալ միայն պետական կառույցների, ուսումնական հաստատությունների և միջազգային գործընկերների համագործակցության միջոցով:

Այս առումով անհրաժեշտ է մշակել մասնագիտական անգլերենի առանձին մոդուլներ, ներգրավել միջազգային կազմակերպությունների փորձը և ուսումնական

⁵ Տե՛ս Բաբայան Ա., Իսրայելյան Ա., նույն տեղում, էջ 19:

նյութերը, ապահովել լեզվաբանների և ոլորտային մասնագետների համագործակցությունը, ինչպես նաև կիրառել ժամանակակից SS միջոցներ, հատկապես՝ վիրտուալ սիմուլացիաներ: Կարևոր է նաև մեծացնել արտալսարանային աշխատանքի դերը, քանի որ հենց ինքնուրույն ուսումնառության միջոցով ուսանողը սովորում է վերլուծել, համեմատել և կիրառել գիտելիքը գործնական իրավիճակներում:

ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄ

Հաշվի առնելով արտակարգ իրավիճակների և փրկարար ծառայության ոլորտում մասնագիտական անգլերենի ուսուցման առանձնահատկությունները՝ կարելի է եզրակացնել, որ այն պետք է դիտարկվի ոչ թե որպես սովորական օտար լեզվի դասընթաց, այլ որպես մասնագիտական պատրաստվածության հիմնարար բաղադրիչ:

Ուսուցման արդյունավետության բարձրացման համար կարևոր նշանակություն ունեն ինտերակտիվ մեթոդները՝ դերային խաղեր, սիմուլացիոն վարժանքներ, թիմային աշխատանք և իրական դեպքերի վերլուծություն, որոնք նպաստում են գործնական և հաղորդակցական հմտությունների ձևավորմանը: ESP-ի (English for Specific Purposes) կիրառումը նպաստում է ուսումնական գործընթացի նպատակաուղղվածությանը՝ լեզվական նյութը կապելով մասնագիտական կոնտեքստի հետ:

Ժամանակակից SS միջոցների օգտագործումը, ինչպես նաև ուսանողների ինքնուրույն և արտալսարանային գործունեության խթանումը, կարող են նպաստել լեզվական գիտելիքի կիրառական հմտության վերաժմանը: Այնուամենայնիվ, ուսուցման գործընթացը բախվում է մի շարք մարտահրավերների՝ ժամաքանակի սահմանափակում, մասնագետ-ուսուցիչների պակաս և սիմուլացիոն մոդելավորման կազմակերպչական բարդություններ:

Միայն ինտեգրված և նորարարական մեթոդաբանության կիրառմամբ հնարավոր կլինի պատրաստել այնպիսի մասնագետներ, ովքեր ունակ կլինեն արդյունավետ գործել ինչպես ազգային, այնպես էլ միջազգային հարթակներում: Սա ոչ միայն գիտելիքի, այլև ազգային անվտանգության հարց է, քանի որ ժամանակակից աշխարհում լեզվական պատրաստվածությունն անմիջականորեն կապված է մարդկային կյանքերի պահպանման և անվտանգային համակարգերի արդյունավետության հետ:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնական ծրագրերի վերանայում: Անհրաժեշտ է վերանայել ուսումնական մոտեցումները՝ անգլերենի դասավանդումն առավելապես ուղղորդելով կիրառական և գործնական դաշտ, ներդնել վիրտուալ սիմուլացիոն տեխնոլոգիաներ՝ իրական իրավիճակների մոտիվացված վերարտադրության համար, խթանել միջուկորտային համագործակցությունը՝ միավորելով լեզվաբանների և ոլորտային մասնագետների փորձը ուսումնական ծրագրերի մշակման գործում:

Միջազգային համագործակցության ընդլայնում: Նպատակահարմար է ընդլայնել միջազգային համագործակցության շրջանակները՝ ուսանողներին ներգրավելով փորձի փոխանակման ծրագրերում, միջազգային վարժանքներում և ուսումնական նախագծերում, ինչը կնպաստի նրանց մասնագիտական և մշակութային տեսադաշտի ընդլայնմանը:

Մասնագիտական տերմինաբանության զարգացում: Միաժամանակ կարևոր է մշակել մասնագիտական տերմինաբանության զարգացման միասնական քաղաքականություն, ապահովել դրա հետևողական թարգմանությունն ու գործնական կիրառությունը՝ համահունչ ազգային լեզվամտածողության առանձնահատկություններին:

Այս քայլերը կնպաստեն այնպիսի մասնագետների պատրաստմանը, ովքեր ունակ կլինեն անգլերենով արդյունավետ գործել ինչպես ազգային, այնպես էլ միջազգային անվտանգության և ճգնաժամային կառավարման համակարգերում:

PECULIARITIES OF TEACHING ENGLISH IN RESCUE SERVICE AND CRISIS MANAGEMENT TRAINING UNIT OF THE EDUCATIONAL COMPLEX OF MIA OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

Leonard Poghosyan

Chief Specialist of the International Cooperation and Public Relations Department of the Educational Complex of MIA of the Republic of Armenia,

Lecturer at the Chair of General Humanities and Socioeconomic Disciplines,

Rescue Service and Crisis Management Educational Unit

The article explores the specific features of the English language instruction for the training (educational) unit of rescue service and crisis management.

The study focuses on command language, communication strategies, and specialized terminology essentials for effective performance in high-pressure situations.

Through practical observation, analysis of student work, and comparison with international training practices, it was found that English proficiency enhances both professional communication and decision-making in international cooperation contexts.

The article concludes that teaching English in this field should be practice-oriented, integrated with real-life simulations and professional scenarios to strengthen the operational readiness and communicative competence of future rescue service specialists.

Keywords: rescue service, crisis management, professional English, commands and communication, international cooperation, training under stress conditions.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В УЧЕБНОМ ПОДРАЗДЕЛЕНИИ СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ КРИЗИСНЫМИ СИТУАЦИЯМИ

ЛЕОНАРД ПОГОСЯН

Главный специалист отдела международного сотрудничества и связям с общественностью Образовательного комплекса МВД РА,
Преподаватель английского языка кафедры общих гуманитарных и социально-экономических дисциплин Образовательного комплекса МВД РА.

Аннотация. В данной статье рассматриваются особенности преподавания английского языка в учебном подразделении по подготовке спасателей и управлению кризисными ситуациями Образовательного комплекса Министерства внутренних дел Республики Армения. Особое внимание уделяется эффективности коммуникации в чрезвычайных ситуациях, овладению профессиональной терминологией, а также роли технологических средств в учебном процессе. В статье подчёркивается, что знание английского языка для спасателя практически тождественно профессиональной подготовке, поскольку оно напрямую связано со способностью спасать жизни, взаимодействовать с международными партнёрами и оперативно участвовать в процессах быстрого реагирования.

Ключевые слова: спасательная служба, управление кризисными ситуациями, профессиональный английский язык, команды и коммуникация, международное сотрудничество, обучение в стрессовых условиях.

Հոդվածը գրախոսվել է՝ 01.10.2025թ.
Ներկայացվել է փաշարույթին՝ 08.10.2025թ.